

**LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJOS
VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO IR PARAMOS DEMOKRATIJAI
PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO
2023 METŲ ATASKAITA**

Apžvalga

2023 metais minėjome Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo 20 metų sukaktį. Lietuvos, kaip paramą teikiančios valstybės, stiprybė pagrįsta didele transformacijų patirtimi ir ištikimybe demokratijos principams. Savo istorija ne kartą įrodė, kad laisvės troškimas ir solidarumas padeda įveikti net didžiausius iššūkius.

2023 m. nuosekliai tęsėme paramą Ukrainai – teikėme finansinę ir humanitarinę pagalbą, vieni pirmųjų įgyvendinome atstatymo projektus ir teisės aktais įtvirtinome, kad baudos už tarptautinių sankcijų Rusijai ir Baltarusijai pažeidimus ir konfiskuotas turtas per Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos fondą (toliau – Fondas) bus panaudoti Ukrainai atstatyti. Prie mūsų pastangų padėti Ukrainai prisijungė Taivanas – skyrė Fondui didelį įnašą.

Dalyvaudami daugiašaliuose tarptautinių partnerystės formatuose aktyviai kėlėme paramos Ukrainai klausimus, įskaitant dėl grūdų gabenimo per Juodąją jūrą ir ES solidarumo koridoriais, pasisakėme už kuo spartesnį susitarimą dėl ES finansinės paramos, Ukrainos priemonės patvirtinimą.

Lietuva, dalydamasi viešojo sektoriaus patirtimi, pirmavo ES Dvynių programoje. 2023 m. dalyvauta net 23-juose projektuose valstybėse partnerėse. Drauge su partneriais Lietuvos institucijos laimėjo penkis naujus projektus antikorupcijos, aplinkos politikos, mokesčių, rinkos priežiūros ir statistikos srityse.

Teikdama dvišalę paramą, Lietuva nuosekliai prisidėjo prie institucinių gebėjimų stiprinimo ir eurointegracijos reformų ES Rytų partnerystės šalyse, moterų įgalinimo, švietimo, atsparumo dezinformacijai, aplinkosaugos, sveikatos apsaugos šalyse partnerėse.

Į šią ataskaitą įtrauktos veiklos, priskiriamos Užsienio reikalų ministerijos kompetencijai ir finansuojamos iš ministerijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų.

Oficiali parama vystymuisi

Lietuvos teikiama oficiali parama vystymuisi (toliau – OPV) – tai iš valstybės ir savivaldybių bei joms pavaldžių įstaigų biudžetų finansuojama parama ir humanitarinė pagalba besivystančioms valstybėms ir teritorijoms. Iš Užsienio reikalų ministerijai skirtų tikslinių biudžeto asignavimų teikiama parama yra sudedamoji OPV dalis. Užsienio reikalų ministerija nuosekliai siekia, kad Lietuvos teikiama OPV nuolat didėtų ir atitiktų tarptautinius Lietuvos įsipareigojimus, nes tapdama ES nare Lietuva įsipareigojo OPV skirti ne mažiau kaip 0,33 proc. bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP).

Preliminariais Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) duomenimis, 2023 metais Lietuvos OPV sudarė 196 mln. eurų, arba 0,28 proc. BNP. Dvišalei paramai skirta 111 mln. eurų, o daugiašalei – 85 mln. eurų. Didžiausią Lietuvos OPV dalį sudarė humanitarinė ir finansinė parama Ukrainai – 52 mln. eurų (beveik trečdalis Lietuvos OPV – 29,3 proc.).

Per pastaruosius penkerius metus Lietuvos OPV buvo nuo 0,12 iki 0,14 proc. BNP, o 2022 m. padidėjo iki 231,31 mln. eurų, arba 0,36 proc. BNP. 2022 metais išlaidos pabėgėliams sudarė net trečdali Lietuvos OPV ir buvo viena pagrindinių OPV „augimo šuolio“ priežasčių. 2023 metais šių išlaidų dalis OPV sumažėjo, nes į OPV statistinę ataskaitą yra tinkamos įtraukti tik tos išlaidos, kurios pabėgėliams skiriamos per pirmuosius dvylika jų buvimo Lietuvoje mėnesių.

ES ir globalios vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimas

2023 metais Užsienio reikalų ministerija užtikrino nuolatinį veiksmingą Lietuvos įsitraukimą į nacionalinius interesus atitinkančios vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimą ir įgyvendinimą tarptautiniu, ES ir dvišaliu lygmenimis, tokiu būdu stiprindama Lietuvos, kaip atsakingos ir patikimos valstybės donorės, įvaizdį.

Užsienio reikalų ministerija ir Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, akredituotos valstybėse partnerėse, dalyvavo įgyvendinant Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politiką ir aktyviai įsitraukė į partnerių paiešką, prisidėjo prie donorų veiklos koordinavimo, įskaitant įsitraukimą į Europos komandos iniciatyvas (*Team Europe Initiative*). Moldovoje Lietuva prisideda prie Europos komandos kovos su dezinformacija iniciatyvos, Sakartvele – prie aplinkosaugos, Armėnijoje – socialinio ir ekonominio Siuniko regiono vystymo, Palestinoje, Kenijoje ir PAR – skaitmeninio iniciatyvų.

Dalyvaudami daugiašaliuose tarptautinių partnerystės formatuose aktyviai kėlėme paramos Ukrainai klausimus, raginame ieškoti bendro teisinio sprendimo, kaip užšaldytą Rusijos turtą panaudoti Ukrainai atstatyti. ES darbo grupėse pasisakėme už kuo spartesnę susitarimą dėl ES finansinės paramos skyrimo Ukrainai, už daugiašalės vystymosi bankų reformos peržiūrą siekiant mobilizuoti papildomą vystymosi finansavimą ir įtraukti privatų sektorių į vystomąjį bendradarbiavimą.

Lėšos ir veikla

Vystomojo bendradarbiavimo veiklai finansuoti iš Užsienio reikalų ministerijai patvirtintų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų buvo skirta 27,96 mln. eurų

Paskirtis	Lėšos, tūkst. eurų
Savanoriškos įmokos į daugiašalius fondus	1 050
Projektai	2 212,54
Įmokos į Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos fondą (Ukrainai atstatyti)	23 000
Humanitarinė pagalba	1 600
Dalyvavimas ES, JT ir kitų tarptautinių organizacijų veikloje, programos stebėseną (komandiruotės)	49,27
Kitos vystomojo bendradarbiavimo veiklos (projektų administravimas, renginiai, parodos, spaudiniai, paslaugos ir kt.)	48,82
Vystomojo bendradarbiavimo veiklai iš Užsienio reikalų ministerijos lėšų iš viso skirta:	27 960,63

Daugiašalė parama vystymuisi

Vykdydama tarptautinius įsipareigojimus, prisidedama prie tarptautinių pastangų mažinti skurdą, didinti valstybių paramos gavėjų ir labiausiai pažeidžiamų žmonių grupių atsparumą, taip pat skatindama demokratinių vertybių sklaidą, Užsienio reikalų ministerija daugiašalę paramą vystymuisi teikė mokėdama savanoriškus įnašus ir įmokas į vystomojo bendradarbiavimo veiklą vykdančius ar koordinuojančius fondus ir tarptautinėms organizacijoms. 2023 m. iš Užsienio reikalų ministerijos strateginio veiklos plano priemonės „Stiprinti Lietuvos dalyvavimą darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 metų įgyvendinimo veikloje valstybėse partnerėse“ lėšų Lietuva savanoriškiems įnašams skyrė 1,05 mln. eurų.

Paremtos EBPO, ESBO, JT ir kitų organizacijų, agentūrų ir fondų teminės, regioninės ir atskirų šalių (Armėnijos, Irako, Moldovos, Sakartvelo, Ukrainos) programos. Didžiausi įnašai skirti Paramos demokratijai fondui (260 tūkst. eurų) ir Europos humanitarinio universiteto patikos fondui (200 tūkst. eurų). Savanoriški įnašai programoms Ukrainoje padidėjo 11 kartų, o bendras URM savanoriškų įnašų biudžetas per metus – daugiau nei penktadaliu.

Savanoriški įnašai	Lėšos, tūkst. eurų
Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) Paramos vystymuisi komitetui (<i>OECD DAC</i>)	50
EBPO Ukrainos programai (<i>OECD-Ukraine Country Programme</i>)	100
EBPO Eurazijos konkurencingumo programai (<i>OECD Eurasia Competitiveness Programme</i>)	30
EBPO Dezinformacijos ir klaidinančios informacijos išteklių centrui (<i>OECD Dis/mis Resource Hub</i>)	30
ES ir LAK fondui (<i>EU-LAC Foundation</i>)	10
Paramos demokratijai fondui	260
Europos humanitarinio universiteto patikos fondui	200
Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) nebiudžetiniam projektui <i>Ukraine Human Rights Monitoring Initiative</i>	10
ESBO Paramos Ukrainai programai (<i>OSCE Support Program for Ukraine</i>)	20
ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biurui (<i>ODIHR</i>)	15
Tarptautiniam fondui „Gyvenimo linija“ (<i>International Lifeline Fund</i>)	10
Demokratijų bendrijai (<i>Community of Democracies</i>)	5
Jungtinių Tautų žmogaus teisių stebėjimo misijos Ukrainoje veiklai (<i>UNHRMMU</i>)	20

Jungtinių Tautų lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo padaliniui (<i>UN Women</i>)	10
UNESCO Mosulo atgaivinimo iniciatyvai (<i>Revive the Spirit of Mosul</i>)	20
UNESCO Pasauliniam medijos apsaugos fondui (<i>Global Media Defence Fund</i>)	10
UNESCO Tarptautinės komunikacijos vystymo programai (<i>International Programme for the Development of Communication, IPDC</i>)	20
Jungtinių Tautų generalinio sekretoriaus Specialiojo įgaliotinio su konfliktais susijusio seksualinio smurto biuro veiklai (<i>UN Office of the Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict, OSRSG-SVC</i>)	30
Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biurui (<i>OHCHR</i>)	20
Jungtinių Tautų vaikų fondui (<i>UNICEF</i>)	20
Azijos ir Europos fondui (<i>ASEF</i>)	20
Europos paramos demokratijai fondui (<i>European Endowment for Democracy, EED</i>)	50
Europos Tarybos veiksmų planui Ukrainoje (<i>Council of Europe Action Plan for Ukraine</i>)	15
Europos Tarybos veiksmų planui Sakartvele (<i>Council of Europe Action Plan for Georgia</i>)	10
Rytų Europos energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkosaugos partnerystės fondo programoms Armėnijoje ir Moldovoje (<i>E5P</i>)	50
Annos Lindh Europos ir Viduržemio jūros regiono kultūrų dialogo fondui (<i>Anna Lindh Foundation</i>)	15
Iš viso:	1 050

Humanitarinė pagalba

2023 m. iš Užsienio reikalų ministerijos strateginio veiklos plano priemonės „Stiprinti Lietuvos dalyvavimą darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 metų įgyvendinimo veikloje valstybėse partnerėse“ lėšų Lietuva skyrė 1,6 mln. eurų (0,45 mln. eurų iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės (LRV) rezervo fondo lėšų) humanitarinei pagalbai Armėnijai (0,35 mln. eurų iš Kalnų Karabacho pasitraukusiems gyventojams priimti), Jemenui, Libijai, Marokui, Palestinai (0,28 mln. eurų), Slovėnijai, Turkijai ir Ukrainai. Išaugus pasauliniams humanitariniams poreikiams ir vadovaujantis ES kokybiško finansavimo rekomendacijomis, buvo padidintos nežymėtosios įmokos (0,3 mln. eurų) Jungtinių Tautų ir Raudonojo Kryžiaus krizių valdymo centrams, bet jos dar nepasiekė 2021 m. lygio (0,55 mln. eurų). 2023 metų Užsienio reikalų ministerijos (neskaitant LRV rezervo fondo lėšų) humanitarinis biudžetas padidėjo 47 proc., palyginti su 2022 m.

Humanitarinė pagalba iš Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos strateginio veiklos plano priemonės „Stiprinti Lietuvos dalyvavimą Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 metų įgyvendinimo veikloje valstybėse partnerėse“ lėšų	Lėšos, tūkst. eurų
Humanitarinė pagalba nuo žemės drebėjimo nukentėjusiai Turkijai	100
Jungtinių Tautų Jemeno humanitariniam fondui (<i>YHF</i>), humanitarinė pagalba Jemenui	50
Jungtinių Tautų Ukrainos humanitariniam fondui (<i>UHF</i>), humanitarinė pagalba Ukrainai	150
Pasaulio maisto programai (<i>WFP</i>), humanitarinė pagalba Ukrainai	70
Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui (<i>ICRC</i>), humanitarinė pagalba Ukrainai	50
Jungtinių Tautų pagalbos ir darbų agentūrai Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose (<i>UNRWA</i>), humanitarinė pagalba Palestinos pabėgėliams	30
Jungtinių Tautų pagalbos ir darbų agentūrai Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose (<i>UNRWA</i>), humanitarinė pagalba Palestinos pabėgėliams	100
Jungtinių Tautų humanitarinių reikalų koordinavimo biurui (<i>OCHA</i>), humanitarinė pagalba Palestinai	150
Tarptautinei Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio draugijų federacijai (<i>IFRC</i>), humanitarinė pagalba Marokui	50
Jungtinių Tautų humanitarinių reikalų koordinavimo biurui (<i>OCHA</i>), humanitarinė pagalba Libijai	50
Humanitarinė pagalba nuo potvynių nukentėjusiai Slovėnijos Respublikai	50
Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio draugijų federacijos (<i>IFRC</i>) Ekstremaliųjų situacijų valdymo fondui (<i>DREF</i>)	100
Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui (<i>UNHCR</i>)	100
Jungtinių Tautų centriniam reagavimo į ekstremaliąsias situacijas fondui (<i>CERF</i>)	100
Humanitarinė pagalba iš LRV rezervo fondo lėšų, pervestų URM	
Humanitarinė pagalba nuo žemės drebėjimo nukentėjusiai Turkijai (2023-02-08 LRV nutarimas Nr. 84)	100
Humanitarinė pagalba Armėnijos Respublikai, iš Kalnų Karabacho pasitraukusiems gyventojams priimti (2023-09-13 LRV nutarimas Nr. 733)	350
Iš viso:	1 600

Dvišalė Užsienio reikalų ministerijos parama vystymuisi

2023 m. Lietuva teikė dvišalę paramą vystymuisi per Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai (toliau – VBPD) programos projektus ir Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos (toliau – VBHP) fondo dvišalius, tiesioginio valdymo ir nacionalinio bendrojo finansavimo projektus. 2023 m. Lietuva inicijavo 46 projektus, taip pat buvo toliau įgyvendinami 17 projektų (pradėti 2022 m.).

Ukrainos atsigavimo ir atstatymo projektams 2023 m. buvo skirta 10,4 mln. eurų, kitiems VBPD programos ir VBHP fondo projektams – 2,21 mln. eurų.

2023 m. pradėta įgyvendinti 14 VBHP fondo projektų už 988,9 tūkst. eurų Ukrainoje, Moldovoje, Sakartvele, Armėnijoje, Uzbekistane, Palestinoje, Irake, Kenijoje. Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, akredituotos valstybėse partnerėse, parėmė 22 vystomojo bendradarbiavimo projektus (338,2 tūkst. eurų). Buvo tęsiamas bendrasis nacionalinis finansavimas EK netiesioginio valdymo projektui EU4Youth (180 tūkst. eurų); vyko vienas tęstinis projektas Baltarusijoje (22,3 tūkst. eurų) ir 8 Ukrainos atstatymo projektai (10,4 mln. eurų).

Vadovaujantis Vystomojo bendradarbiavimo strateginėmis kryptimis 2022–2025 metais, prioritetas buvo teikiamas ES Rytų partnerystės šalims: Ukrainai, Moldovai, Sakartvelui ir Armėnijai. Įgyvendinant dvišalius projektus buvo sustiprinti šių šalių administraciniai ir instituciniai gebėjimai, Lietuvos geroji praktika ir pereinamojo laikotarpio ekspertinė patirtis padėjo artinti Moldovą, Ukrainą ir Sakartvelą prie ES standartų, rengtis deryboms dėl ES narystės, prisidėjo įgyvendinant Armėnijos visapusiškos ir tvirtesnės partnerystės susitarimą su ES (CEPA). Parama taip pat skirta pilietinės visuomenės stiprinimo, kovos su dezinformacija, aplinkosaugos, tvarios ekonomikos plėtos (skaitmeninimo, moterų ekonominio ir socialinio įgalinimo), psichosocialinės ir fizinės reabilitacijos (Ukrainoje) ir lyčių lygybės projektams šiose šalyse ir Artimųjų Rytų, Azijos bei Afrikos šalyse partnerėse.

Ukraina

Ukrainos atstatymas. 2023 m. Lietuva toliau tęsė 2022 m. pradėtus Ukrainos atsigavimo ir atstatymo projektus, kurių finansavimas vykdomas per VBHP fondą. Lietuva buvo viena pirmųjų šalių, įsitraukusi į Ukrainos atstatymą. Lietuvai prioritetiniai sektoriai: švietimas, energetika, sveikatos apsauga ir institucinių gebėjimų stiprinimas, remiant Ukrainos integraciją į ES.

2022 m. Ukrainos atstatymo tikslams į VBHP fondą buvo pervesta 1 mln. eurų, 2023 m. – 11 mln. eurų. 2023 m. lapkričio mėn. buvo skirta dar 12 mln. eurų Ukrainos atstatymo projektams, kurie bus įgyvendinami 2024 m.

2023 m. buvo įgyvendinami 8 Ukrainos atsigavimo ir atstatymo projektai (2 projektai patvirtinti 2022 m., 6 projektai – 2023 m.), jiems panaudota 10,4 mln. eurų. 2023 m. gegužės 12 d. Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA) ir Taivaniečių atstovybė Lietuvoje pasirašė Tarpusavio supratimo memorandumą, pagal kurį Taivanas skyrė 5 mln. JAV dolerių tikslinį įnašą į VBHP fondą Ukrainai atstatyti. Numatyta, kad lėšos bus naudojamos švietimo infrastruktūros projektams įgyvendinti ir kitai gyventojų ekonominei ir socialinei būklei gerinti būtinai infrastruktūrai atstatyti.

2023 m. baigti 2 Ukrainos atstatymo projektai: atstatytas Iripinės vaikų darželis „Rūta“ (3 684 916 eurų ir 857 453 eurai Taivano lėšos). 2023 m. rugpjūčio 24 d. Lietuvos Respublikos Prezidentas G. Nausėda vizito į Ukrainą metu oficialiai atidarė atstatytą ir modernizuotą darželį, kurį gali lankyti 450 vaikų.

Taip pat įgyvendintas projektas „Mykolaivoblenergo“ skirstomojo tinklo modernizavimas pereinant į 20 kV klasę“ (264 750 eurų) – parengta ir Ukrainos institucijoms perduota „Mykolaivoblenergo“ elektros skirstomojo tinklo atnaujinimo techninė studija.

2023 m. įgyvendinami 6 Ukrainos atstatymo projektai:

1. Mokyklos Nr. 1 renovacijos Borodyankos miestelyje (Kyjivo sritis) projektas (7 944 848 eurų, iš jų 1 700 000 eurų – Taivano lėšos). Įgyvendinant projektą atstatytas mokyklos pastatas, mokykla aprūpinta įranga, pastatyta nauja bombų slėptuvė, sutvarkyta mokyklos aplinka. Mokyklą galės lankyti 700 moksleivių.

2. „Ateities mokykla Ukrainoje: tipinio techninio projekto parengimas“ (500 000 eurų). CPVA kartu su Ukrainos atstatymo agentūra ir Lietuvos architektų sąjunga planuoja sukurti lengvai adaptuojamą techninį naujų mokyklų statybos projektą, tinkamą visoje Ukrainoje. Parengtas tipinis techninis mokyklos projektas bus perduotas Ukrainos institucijoms, tai leis pagreitinti mokyklų atstatymą ir sutaupyti lėšų.

3. „Ukrainos atstatymo agentūros administravimo gebėjimų stiprinimas pagal Europos Komisijos ramsčiais grįstos metodikos reikalavimus“ (300 000 eurų). Projekto tikslas – stiprinti agentūros administracinius viešųjų pirkimų gebėjimus.

4. „Borodyankos vaikų darželio pastato įrengimas ir lauko infrastruktūros gerinimas“ (500 000 eurų, iš jų 250 000 eurų – Taivano lėšos). Projekto tikslas – įrengti 120 vaikų darželio pastatą: aprūpinti jį baldais, virtuvės ir kita įranga, sutvarkyti aplinką, įrengti žaidimų aikšteles. Darželio atstatymo ir priedangos įrengimo darbus vykdo tarptautinė nevyriausybinė organizacija „Project HOPE“. Tai Lietuvos ir tarptautinės NVO bendradarbiavimo atstatant Ukrainą pavyzdys.

5. „Skaitmeninio teritorijų planavimo 3D įrankis Ukrainos savivaldos institucijoms“ (426 000 eurų, iš jų 213 000 eurų – Taivano lėšos). Projekto tikslas – sukurti miesto 3D vizualizacijų platformą ir skaitmeninius miesto planavimo įrankius.

6. „Mokyklos Snihurivkos mieste atnaujinimas“ (68 000 eurų). Mokykla Snihurivkos mieste (Mykolajivo regionas) bus atnaujinta: išdužę mokyklos langai pakeisti privačios įmonės UAB „LTintus“ pagamintais ir dovanojamais langais. Tai pirmasis viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo atstatant Ukrainą pavyzdys.

2023 m. VBHP fondo lėšomis finansuoti 4 dvišaliai sveikatos apsaugos ir gero valdymo projektai. Buvo kuriamos ir įgyvendinamos kompleksinės psichosocialinės ir fizinės reabilitacijos paslaugos nuo karo nukentėjusiems ir sužeistiems asmenims, įskaitant vaikus, suteikta gero valdymo parama Ukrainos teismų sistemai siekiant spręsti mažo visuomenės pasitikėjimo teismais ir teismų sistemos komunikacijos problemas.

Buvo tęsiami 2022 m. VBHP fondo patvirtinti 2 dvišaliai projektai, skirti šalies viduje perkeltiems asmenims. Vaikai ir jaunimas dalyvavo neformalaus ugdymo veiklose, gerinančiose emocinę savijautą; surengti verslo kursai siekiant pagerinti perkeltų asmenų socialinę ir ekonominę padėtį. Be to, vyko 3 regioniniai projektai: Lietuvos ekspertinės patirties priešgaisrinės apsaugos srityje perdavimo, atsparumo dezinformacijai ir strateginės komunikacijos gebėjimų stiprinimo įtvirtinant nepriklausomos informacijos sklaidą ES Rytų partnerystės šalyse.

2023 m. VBPD programos lėšomis Lietuvos Respublikos ambasada Ukrainoje parėmė 2 sveikatos apsaugos projektus, kurių tikslas – nuo karo nukentėjusiems asmenims suteikti urogenitalinių organų protezavimo paslaugas, taip pat gydytojų otorinolaringologų pagalbą išvaduotų teritorijų (Černihivo sr.) gyventojams, kuriems dėl nuolatinių apšaudymų sutriko klausa.

Moldova. Didžiausią paramos Moldovai dalį 2023 m. sudarė parama vystomojo bendradarbiavimo projektams, skirtiems eurointegracijos reformoms Moldovos institucijose įgyvendinti stiprinant administracinius ir institucinius užsienio reikalų ir Europos integracijos, aplinkosaugos, sveikatos apsaugos, žemės ūkio ir priešgaisrinės apsaugos gebėjimus. Skyrėme paramą projektams istorinės atminties puoselėjimo ir pilietiškumo ugdymo, strateginės komunikacijos ir atsparumo dezinformacijai srityse.

2023 m. VBPD programos lėšomis įgyvendinti 5 dvišaliai projektai. 2023 m. baigtas dvimetis Moldovos užsienio reikalų ir Europos integracijos ministerijos institucinių ir administracinių gebėjimų ir valdymo stiprinimo projektas. Šaliai vykdant reformas ir rengiantis deryboms dėl narystės ES, suteikta Lietuvos ekspertinė ir techninė parama aktualiausiose – diplomatinės tarnybos funkcionavimo ir valdymo, eurointegracijos, ekonominės diplomatijos, hibridinių grėsmių valdymo, strateginės komunikacijos ir kovos su dezinformacija – srityse. Moldovos valstybinių institucijų pareigūnams organizuoti patirties mainų vizitai ir mokymas Vilniuje, Briuselyje ir Kišiniove, pristatytas Lietuvos ekonominės diplomatijos modelis, pasidalyta Lietuvos integracijos ES patirtimi, supažindinta su ES reikalų koordinavimo modeliu (LINESIS sistema), ES institucine sąranga ir kt. Lietuvos ekspertai perteikė savo hibridinių grėsmių valdymo, strateginės komunikacijos ir kovos su dezinformacija patirtį.

Siekiant stiprinti istorinės atminties kultūrą, atsparumą ir gebėjimą atpažinti propagandą, buvo įgyvendinti istorinės atminties ir kovos su dezinformacija bei kitomis šiuolaikinėmis grėsmėmis projektai. Lietuvos ir Moldovos akademinų bendruomenių ir pilietinės visuomenės organizacijų pastangomis vyko mokslo tyrimai, surengta konferencijų, parodų, leidinių pristatymų, apskritųjų stalų diskusijų, teminė vasaros stovykla Moldovos jaunimui. Siekta sustiprinti jaunosios Moldovos kartos pilietinį sąmoningumą, supratimą apie totalitarinių ir nedemokratinų režimų įvykdytus nusikaltimus. Taip pat ugdyti nevyriausybinės organizacijos *WatchDog.MD* gebėjimai kovoti su kenkėjiška dezinformacija, parengtas saugumo terminų žodynėlis rumunų kalba, radijo ir televizijos laidos atsparumo dezinformacijai klausimais.

2023 m. Moldovos aplinkosaugos institucijoms perduota Lietuvos patirtis, sukaupia kuriant tvaraus gėrimų pakuočių tvarkymo sistemą, parengtos užstato grąžinimo sistemos sukūrimo gairės.

2023 m. VBHP fondo lėšomis finansuoti 2 dvišaliai projektai stiprinant Moldovos ombudsmeno institucijos gebėjimus sveikatos apsaugos srityje ir didinant atsparumą žalingai užsienio propagandai Moldovos integracijos į ES kontekste, taip pat buvo tęsiami 2022 m. pradėti 3 regioniniai projektai – atsparumo dezinformacijai ir nepriklausomos informacijos sklaidos ES Rytų partnerystės šalyse stiprinimo ir Lietuvos ekspertinės patirties priešgaisrinės apsaugos ir žemės ūkio sektoriuose perdavimo.

Sakartvelas. Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo parama ir ekspertinė patirtis Sakartvele yra matoma ir vertinama. 2023 m. buvo toliau teikiama parama euroatlantinei integracijai, pilietinės visuomenės, demokratinų institucijų, nepriklausomos žiniasklaidos ir atsparumo dezinformacijai stiprinimui, dalytasi patirtimi klimato kaitos ir aplinkosaugos srityse, skatintos smulkiojo verslo iniciatyvos žemės ūkyje, Lietuvos ir Sakartvelo savivaldybių bendradarbiavimas.

2023 m. VBPD programos lėšomis įgyvendinti 5 dvišaliai projektai.

Stiprinant Sakartvelo pastangas gauti ES kandidatės statusą ir didinant visuomenės informuotumą apie europietiškas vertybes, organizuotos visuomenės informavimo veiklos

regionuose – Kutaisyje, Telavyje, Goryje ir kitur, įtraukiant vietos aktyvistus ir žurnalistus (apie 40 asmenų), surengta keletas virtualių seminarų, kuriuose dalyvavo žinomi ES ekspertai ir pranešėjai iš Lietuvos, vyko pėsčiųjų žygiai, kurių dalyviai aplankė 800 gyventojų regionuose.

Teikta ekspertinė parama populiarinant ir plečiant alternatyvių energijos šaltinių naudojimą Sakartvelo gyvulininkystės sektoriuje.

Stiprintas visuomenės atsparumas Rusijos skleidžiamai dezinformacijai apie Abchaziją.

2023 m. VBHP fondo lėšomis finansuotas 1 dvišalis projektas – Plungės ir Kvarelio savivaldybių viešojo, privačiojo ir nevyriausybinio sektorių ryšių stiprinimo srityje, taip pat tęsiami 2022 m. pradėti 4 regioniniai projektai.

Armėnija. 2023 m. buvo tęsiamos vystomojo bendradarbiavimo veiklos srityse, kuriose Lietuva nuosekliai dirba jau keletą metų, – gero valdymo, aplinkos apsaugos ir kovos su klimato kaita, atsparumo dezinformacijai stiprinimo, kaimo vietovių moterų ekonominio ir socialinio aktyvumo plėtros. Lietuvos patirtis Armėnijoje yra gerai vertinama, ją bandoma pritaikyti visoje šalyje.

2023 m. VBPD programos lėšomis įgyvendinti 4 dvišaliai projektai.

Daug dėmesio skirta Armėnijos pilietinės visuomenės gebėjimų ir atsparumo dezinformacijai, komunikacijos įgūdžiams stiprinti. Lietuvos VŠĮ „Europos namai“ ekspertai dalijosi patirtimi, sukaupia sprendžiant hibridinių atakų sukeltas problemas. Valstybės tarnautojai ir ekspertai buvo supažindinti su strateginės komunikacijos principais, sustiprintos žiniasklaidos informacinio ir skaitmeninio raštingumo kompetencijos.

Atnaujinta Jerevano botanikos sodo žalioji erdvė su poilsio zona ir drėkinimo sistema.

Kaimo ekonominio ir socialinio aktyvumo stiprinimo srityje prisidėta prie *ES Team Europe* iniciatyvos Siuniko regionui remti, atsižvelgiant į vietos plėtros prioritetus, regiono teritorinį vientisumą ir suverenumą.

2023 m. VBHP fondo lėšomis įgyvendinamas 1 projektas. Įgyvendinant ES ir Armėnijos CEPA susitarime nustatytus prioritetus, fondo lėšomis suteiktas nacionalinis finansavimas ES projektui, pagal kurį remiamos teisėsaugos ir saugumo reformos: policijos valdymo, valstybės sienos ir migracijos srautų valdymo modernizavimo.

Buvo tęsiamas 2022 m. VBHP fondo lėšomis finansuotų 2 gero valdymo projektų – transporto saugos ir paramos diegiant stiklo ir plastiko taros užstato sistemą – įgyvendinimas.

Toliau vyko 2 regioniniai projektai.

Baltarusija. 2023 m. VBPD programos lėšomis finansuotas 1 dvišalis projektas teikiant paramą nepriklausomiems Baltarusijos mokslininkams. Trimetis projektas (2021–2023 m.) padėjo stiprinti nepriklausomų Baltarusijos humanitarinių ir socialinių mokslų tyrėjų ir ekspertų bendruomenę, rengtos tarptautinės mokslinės konferencijos ir seminarai, vykdyta analitinė veikla. Baltarusijos mokslininkams suteikta galimybė vykdyti tyrimus, nevaržomai bendrauti tarpusavyje ir su užsienio partneriais kuriant neformalius tinklus. Baltarusijos ir Lietuvos istorikai bendrai analizavo visuomenėje labiausiai paplitusius istorinius naratyvus. Parengti 3 moksliniai straipsniai, 15 straipsnių žiniasklaidai ir 10 straipsnių kolektyvinei monografijai.

2023 m. pradėtas vykdyti VBHP fondo finansuojamas 1 projektas, pagal kurį paremtas nepriklausomas Baltarusijos kinas.

2023 m. buvo toliau remiama Europos humanitarinio universiteto (EHU) veikla Vilniuje. EHU patikos fondui skirta kasmetinė finansinė parama (200 tūkst. eurų), išduotos nemokamos vizos studentams ir dėstytojams, EHU suteiktos patalpos Vilniaus senamiestyje. EHU studentams buvo užtikrinta ne tik puikios kokybės studijų galimybė, bet ir ugdomi lyderystės įgūdžiai, skatinamas kritinis mąstymas ir aktyvus pilietiškumas. Be Lietuvos, EHU remia dar du pagrindiniai rėmėjai: Europos Komisija ir Švedija. 2023 m. prie paramos EHU prisidėjo Nyderlandai ir Islandija. Norvegijos, Suomijos ir Estijos vyriausybės kasmet teikia tikslinę paramą EHU. 2023 metais šių valstybių parama buvo skirta 124 studentams (stipendijoms ir studijų įmokoms padengti) ir 3 tyrėjams, patiriantiems Baltarusijos institucijų keliamą grėsmę. 2023 m. Šiaurės Ministrų Tarybos biuras Lietuvoje taip pat skyrė tikslinę paramą EHU – 20 politinį persekiojimą patyrusių baltarusių studentų ir 20 karo paveiktų ukrainiečių studentų studijų išlaidoms padengti.

2023–2024 mokslo metais studijas EHU pradėjo kone 1 500 studentų. 84 proc. visų studentų yra Baltarusijos piliečiai. Plečiasi ir studentų iš kitų šalių geografija: universiteto bendruomenę papildė Moldovos, Kazachstano, Sakartvelo, Lietuvos piliečiai. Prasidėjus Rusijos karui prieš Ukrainą, Ukrainos studentams ir dėstytojams pasiūlyta galimybė studijuoti ir dirbti EHU. Šiuo metu apie 4 proc. universiteto studentų turi Ukrainos pilietybę.

2023 m. studijas EHU baigė 151 absolventas. Nuo universiteto persikėlimo į Vilnių 2006 m. studijas EHU sėkmingai baigė beveik 3000 studentų.

Įgyvendinant vystomojo bendradarbiavimo 2022–2025 metais strategines kryptis, daug dėmesio skiriama **pilietinei visuomenei stiprinti, strateginės komunikacijos ir kovos su dezinformacija gebėjimams ugdyti**. 2023 m. įgyvendinti 4 VBPD programos finansuoti dvišaliai projektai (1 Armėnijoje, 1 Sakartvele ir 2 Moldovoje), skirti visuomenės atsparumui ir gebėjimui kovoti su kenkėjiška dezinformacija ugdyti, strateginės komunikacijos įgūdžiams formuoti.

2023 m. pradėti įgyvendinti VBHP fondo finansuojami 2 regioniniai atsparumo dezinformacijai ES Rytų partnerystės šalyse stiprinimo projektai, daugiausia dėmesio skiriant nepriklausomai žiniasklaidai. Projekto „Modernios dezinformacijos iššūkiai okupacijos akivaizdoje“ tikslas – išmokyti Ukrainos, Sakartvelo ir Armėnijos žiniasklaidą ir platesnę visuomenę pasirinkti patikimus šaltinius ir kurti teisingus naratyvus, atpažinti dezinformaciją ir užkirsti jai kelią. Kito regioninio projekto tikslas – stiprinti atsparumą dezinformacijai ir strateginės komunikacijos gebėjimus, įtvirtinant nepriklausomos informacijos sklaidą Armėnijoje, Azerbaidžane, Baltarusijoje, Moldovoje, Sakartvele ir Ukrainoje. 1 dvišalis projektas įgyvendintas Moldovoje, siekiant pagerinti visuomenės atsparumą žalingai užsienio propagandai Moldovos integracijos į ES kontekste.

Atsižvelgiant į vystomojo bendradarbiavimo 2022–2025 m. strateginį tikslą – **nelegalios migracijos prielaidų šalinimą**, įgyvendinant projektus tvarios ekonomikos (skaitmeninimo, kibernetinio saugumo), profesinio švietimo, naujų darbo vietų jaunimui kūrimo srityse, 2023 metais VBHP fondo lėšomis buvo įgyvendinami 8 projektai – 3 Kenijoje, po 2 Irake ir Uzbekistane, 1 Palestinoje. VBPD programos lėšomis įgyvendinti 7 projektai – 2 Palestinoje, po vieną Turkijoje, Indijoje, Butane, Maldyvuose ir PAR.

2023 m. buvo inicijuotas Lietuvos ir **Kenijos** bendradarbiavimas įgyvendinant inovatyvius vystomojo bendradarbiavimo projektus klimato technologijų, viešojo administravimo, skaitmeninių paslaugų srityse. Šiais projektais abi šalys prisideda prie bendrų darnaus vystymosi, inovacijų ir ekonomikos augimo tikslų įgyvendinimo.

Igyvendinant projektus **Palestinoje ir PAR**, šalys daugiausia dėmesio skyrė bendruomenių įgalinimo ir ekonomikos augimo skatinimo, moterų ir mergaičių verslumo įgūdžių stiprinimo, socialinės nelygybės mažinimo tikslams. Projektas „Dirbtinio intelekto įgūdžių įvaldymas ir realaus laiko ekonomikos kūrimas Palestinoje (ART-inTELL)“ palestiniečių studentams suteikė praktinių įgūdžių kuriant dirbtinio intelekto sprendinius, padidino jų galimybes įsidarbinti, paskatino naujų skaitmeninių technologijų diegimą ir investicijų pritraukimą. Projektas PAR remia darbo neturinčio jaunimo technologijų mokymo programas.

Irake siekiama modernizuoti profesinį mokymą kuriant Irako jaunimo profesinio įsidarbinimo perspektyvas, užmegzti Irako ir Lietuvos talentų ugdymo partnerystę, daugiausia dėmesio skiriant skaitmeninei ekonomikai. **Uzbekistane** Lietuvos sporto universitetas perdavė gerą patirtį – organizavo ir vykdė nuotolineles sporto studijas Uzbekistano kūno kultūros ir sporto universitete, universiteto doktorantus ir jaunuosius mokslininkus supažindino su mokslo veiklos procesais, padėjo įgyti mokslininkui reikalingų kompetencijų ir įgūdžių, savarankiškai atlikti mokslo tyrimus, publikuoti mokslinius straipsnius.

Lietuva ir **Turkija** įgyvendino projektą, susijusį su atsinaujinančiąja energetika ir klimato kaita. Sukurtas mobiliosios programėlės ir svetainės prototipas, kuriame yra daugiau nei 100 naudingų kontaktų ir tolesnio projekto reklamavimo ir plėtros bei tinklų kūrimo partnerių sąrašas. Atsinaujinančiosios energetikos ekspertų vizitai Stambule, Vilniuje ir Kaune paskatino savivaldybių ir klimato kaitos ekspertų bendradarbiavimą.

Projektai **Indijoje, Butane ir Maldyvuose** padėjo įgyvendinti skaitmeninę šalių transformaciją, pasidalyta geriausia Lietuvos kibernetinio saugumo ekosistemos praktika, padidintas Lietuvos aukštųjų technologijų žinomumas šalyse partnerėse ir supažindinta su ES šalių praktika.

Moterų teisės ir lygios galimybės

Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo strateginių kryptių 2022–2025 m. prioritetą yra lyčių lygybę įtvirtinančių programų ir projektų įgyvendinimas. Ši veikla numatyta Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatyme, Trečiajame ES lyčių lygybės veiksmų plane 2021–2025 m.

2023 m. Lietuva įgyvendino 4 projektus – 2 Palestinoje ir po 1 Irake ir Pietų Afrikoje. Palestinos moterims ir mergaitėms suteikta įgūdžių ir išteklių steigti verslą ar užsitikrinti darbą. Pietų Afrikoje 26 jaunuolių grupė iš marginalizuotų bendruomenių sėkmingai baigė programuotojų mokymus, gavo darbą arba pasinaudojo tolesnio mokymosi technologijų pramonės srityje galimybėmis.

Irake Lietuvos parama skatino jaunimo nedarbo mažinimą ir lyčių įtraukimo praktiką, prisidedant prie ilgalaikės ekonominės ir socialinės plėtros, IRT talentų ugdymo, Irako ir Lietuvos mobilumo partnerystės.

Skaitmeninio projektai

2023 m. VBHP fondo lėšomis buvo finansuoti 3 skaitmeninio projektai Kenijos Respublikoje. Projektai buvo skirti paremti Kenijos vyriausybės pastangas efektyviai skaitmeninti viešąsias paslaugas, didinti jų prieinamumą, ugdyti institucijų gebėjimus diegti šiuolaikines viešojo administravimo technologijas. Be to, atlikta prieigos prie skaitmeninių valdžios paslaugų teikimo per pašto skyrius galimybių studija, suteikta parama klimato technologijų startuoliams.

2023 m. buvo finansuoti 7 VBPD programos diplomatinių atstovybių projektai skaitmeninimo srityje Butane, Indijoje, Maldyvuose, Palestinoje (2), PAR, Turkijoje. Taip pat buvo tęsiami 2022 m. pradėti projektai Uzbekistane ir Irake.

Europos Sąjungos programos

2023 m. Lietuva toliau sėkmingai dalyvavo **ES Dvynių programoje**, teikdama ekspertinę paramą šalims partnerėms. Lietuvos institucijos dalyvavo 6 Dvynių projektų atrankose ir laimėjo 5 už bendrą 6,7 mln. eurų sumą: Sakartvele (rinkos priežiūra, 1,2 mln. 21/24 mėn.), Palestinoje (aplinkos politika, 1,5 mln., 24/27 mėn.), Bosnijoje ir Hercegovinoje (mokesčių, 1 mln., 24/27 mėn.) ir antikorupcijos (1 mln., 27/30 mėn.) klausimais), Kambodžoje (statistika, 2 mln., 27/30 mėn.). Visi projektai laimėti konsorciumuose su partneriais. Sakartvele ir Palestinoje Lietuva vadovauja konsorciumams su Austrija, Vokietija ir Lenkija, projektus administruoja CPVA. Kituose trijuose projektuose Lietuva dalyvauja kaip jaunesnioji Italijos partnerė.

Europos Komisijos **Dvynių ir TAIEX programų įgyvendinimo 2023 m. ataskaitoje** Lietuva (23 vykstantys projektai) įvardyta kaip daugiausia Dvynių projektų vykdžiusi ES šalis narė.

Techninės pagalbos ir informacijos mainų programos TAIEX renginiai teikia galimybių užmegzti arba palaikyti tarpinstitucinius kontaktus ir taip pradėti ilgalaikį bendradarbiavimą. 2023 m. į TAIEX renginius įsitraukė per 100 Lietuvos ekspertų. Aktyviausi buvo Ryšių reguliavimo tarnybos, Muitinės ir Policijos departamentų, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos, Valstybinės sienos apsaugos tarnybos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos, Generalinės prokuratūros, Lietuvos banko, Lietuvos transporto apsaugos administracijos ekspertai. Jie dalyvavo 9 seminaruose: Ukrainos (3), Sakartvelo, Moldovos, Šiaurės Makedonijos, Gajanos ir Libano institucijoms; 4 ekspertų misijose į Kosovą (2), Moldovą ir Palestiną. Lietuvoje surengti 8 mokomieji vizitai svečiams iš Moldovos (3), Ukrainos (2), Sakartvelo, Palestinos, Šiaurės Makedonijos. 2023 m. rugsėjį Vilniuje surengtas daugiašalis aukšto lygmens TAIEX seminaras eurointegracijos klausimais, kuriame dalyvavo Baltijos šalių, Ukrainos, Moldovos ir Sakartvelo bei Vakarų Balkanų šalių euroderbybininkų delegacijos.

Visuomenės informavimas

2023 m. buvo minimas Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo 20-metis. Lapkritį surengta tarptautinė konferencija, kurioje apžvelgti svarbiausi laimėjimai ir pasirengimas ateities – Ukrainos atstatymo, skaitmeninės ir žaliosios transformacijos, daugiašalių partnerystės kūrime iššūkiams. Konferencijos metu aukšto rango Europos Komisijos, Europos Parlamento, Jungtinių Tautų, EBPO ir kitų tarptautinių organizacijų atstovai dalijosi įžvalgomis, kaip Lietuva, pasitelkdama sukauptą patirtį, galėtų toliau stiprinti ir plėtoti partnerystes, tapti aktyvesne tarptautinės vystomojo bendradarbiavimo bendruomenės dalimi.

2023 m. balandį tarptautiniame seminare Lietuvos verslo, viešųjų institucijų ir nevyriausybinėse organizacijose atstovai supažindinti su ES vystomojo bendradarbiavimo galimybėmis ir finansavimo priemonėmis, skirtomis įgyvendinti „Global Gateway“ strategiją.

Vystomojo bendradarbiavimo veikla aktyviai viešinta įvairiais kanalais ir priemonėmis. Dvidešimtmečiui paminėti sukurtas vaizdo klipas lietuvių ir anglų kalbomis buvo transliuojamas socialiniame tinkle *Facebook* (pasiekta auditorija – 227 tūkst. vartotojų) ir dokumentinių filmų

festivalio „Nepatogus kinas“ metu (pamatė daugiau kaip 15 tūkst. žiūrovų). Išleistas spalvingas vystomojo bendradarbiavimo dvidešimtmečiui skirtas leidinys. Pasitelkiant pilietinės visuomenės iniciatyvas, vystomojo bendradarbiavimo veikla aplinkosaugos ir klimato kaitos mažinimo srityje pristatyta Nacionalinio aplinkosaugos egzamino kampanijos metu (pasiekta per 126 tūkst. socialinių tinklų vartotojų). Visuomenės nuomonės apklausų duomenimis, net 96 proc. Lietuvos gyventojų teigiamai vertina humanitarinės pagalbos teikimą Ukrainai.

Vystomojo bendradarbiavimo politikos veiksmingumo didinimas

Stiprindama Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo veiksmingumą, Užsienio reikalų ministerija inicijavo ir pradėjo įgyvendinti Europos Komisijos techninės paramos priemonės lėšomis finansuojamą projektą „Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo ekosistemos stiprinimas: suderinamumas, partnerystės, poveikis“. Įgyvendinant šį projektą EBPO ir kitų šalių ekspertai padės Lietuvai užtikrinti vystomojo bendradarbiavimo politikos nacionalinį suderinamumą, kurti veiksmingos tarptautinės vystomojo bendradarbiavimo partnerystės sąlygas ir naujus įrankius, padedančius įtraukti privatųjį sektorių ir pilietinę visuomenę, aktyvinti bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis, vystymosi finansavimo institucijomis ir kitomis šalimis donorėmis.

2023 m. rugsėjo 20 d. įvyko projekto pradžios renginys, o spalio 2–6 d. surengta diagnostinė EBPO ir EK ekspertų misija Vilniuje. Pradėta rengti diagnostinė ataskaita ir tolesnių pokyčių veiksmų įgyvendinimo planas.
